Hannu Vuoriniemi,
Vuoriniemi Consulting VC Oy
3.4.2025

Asia: O 19/2025 vp Huoltovarmuus ruoantuotannossa ja vesihuollossa

Omavaraisuus:

Suomella pitää olla kyky turvata oma elintarviketuotanto kriisitilanteissa ja erilaisissa muissa poikkeusoloissa. Tällaiset tilanteet ovat vielä lähimuistissa: esimerkit korona-ajasta ja häiriöt laivaliikenteessä (Suezin kanavan onnettomuus) aiheuttivat ongelmia suomalaisten elämiseen. Kriisitilanteissa Suomella pitää olla kyky tuottaa tarvitsemansa elintarvikkeet, tuotantopanokset ja jopa osa polttoaineista. Tällä hetkellä noin 80 % suomalaisen elintarviketeollisuuden raaka-aineista tulee Suomesta.

Huoltovarmuutta tukevia toimenpiteitä ovat kotimaisen ruoan suosiminen. Tällöin peltokapasiteetti pysyy viljelykäytössä. Viljelijöiden, tuotantotilojen, koneiden ja kaluston saatavuus pysyy riittävällä tasolla. Tämä takaa myös sen, että varmuusvarastoissa voidaan pitää suomalaisiin olosuhteisiin sopivia kylvösiemenlajikkeita ja muita tuotantopanoksia. Osa viljelijöistä on saanut erikoiskoulutuksen ruokahuollon turvaamiseksi poikkeusoloissa.

Kriisitilanteet:

Suomella on vielä hyvin muistissa koronaepidemian aiheuttamat häiriöt. Pandemia hankaloitti esimerkiksi työvoiman saatavuutta erikoiskasvitiloille. Kotieläintilojen työvoiman saatavuus heikentyi, joko työntekijöiden sairastuessa tai sitten yrittäjien saadessa koronan. On tärkeää, että maatilojen valmiuksia lisätään kohtaamaan mahdollisia uusia epidemioita.

Ilmastomuutos tuo omat haasteet huoltovarmuuteen (esim. muutokset sääolosuhteissa kuivuus, märkyys, myrskyt jne.). Juuri nyt ilmaston muuttuessa on Suomen erittäin tärkeä pitää kaikenlaiset maalajit viljelykäytössä. Turvemailla jopa viljelyn kieltäminen tai näillä maalajeilla erilaisten viljelytoimenpiteiden rajoittaminen on Suomen omavaraisuuden kannalta erittäin ongelmallista. Kuivina jaksoina turvemaat tuottavat hyvin satoa, kun taas esim. savimaat voivat aiheuttaa täydellisen sadon menetyksen. Märkinä vuosina moreenimaat ovat erinomaisia viljelymaita.

On Suomen edun mukaista taata, että viljelijät voivat jatkossa käyttää jo olemassa olevia viljelymaita ravinnon tuotantoon. On absurdia, että Suomen

ilmastopäästöjä pyritään osittain vähentämään esim. turvepeltojen viljelyä rajoittamalla tai saamalla ne kokonaan pois ruoantuotannosta. Tämä aiheuttaa joko uusien peltojen raivaustarpeita tai turvepeltojen tuottaman rehuntarpeen korvaamisen tuonnilla tai maan sisäisellä tavaraliikenteen lisäämisellä. Nämä kaikki aiheuttavat lisäkustannuksia ja vaarantavat myös huoltovarmuutta samalla kun lisäävät fossiilisija päästöjä.

Onko meillä jatkossa suomalaista alkutuotantoa?

Tulevaisuuden haasteet alkutuotannossa on yrittäjien ikääntyminen ja investointien vähyys. Nämä yhdessä vaarantavat suomalaisen elintarviketeollisuuden omavaraisuuden. Suomessa on tällä hetkellä noin 42 300 maatilaa. Vuosittain lopettaa noin 1 000–1 200 maatilaa ja sukupolvenvaihdos tehdään noin 300:lla aktiivitilalla vuosittain. Tiloista noin 85 % on perheviljelmiä. Vuonna 2030 on ehkä noin 30 000 maatilaa jäljellä, kun vuonna 2010 tiloja oli lähes 60 000.

Kuinka turvata suomalainen ruoantuotanto ja omavaraisuus?

Suomessa tarvitaan enemmän nuoria yrittäjiä maatiloille eli sukupolvenvaihdoksia. Oli erittäin harmillista, että vuonna 2018 alussa poistui luopumistukijärjestelmä, jolloin luopujan oli mahdollista päästä muutamia vuosia normaalia eläkeikää aikaisemmin eläkkeelle ja näin saada nuoremmat yrittäjät aloittamaan ajoissa oma yrittäjätaival. Tällainen vastaava järjestelmä pitää saada takaisin.

Maatalouden rahoitusmarkkinat pitää saada toimimaan. Maatalous on entistä enemmän sijoittunut Etelä-Suomeen ja Pohjanmaan rannikkoseudulle. Miksi näin, vaikka esimerkiksi peltoa olisi muualla Suomea hyvin tarjolla.

Viimeisten parin vuoden aika on maataloutta rahoittavien pankkien toiminnassa tapahtunut selvää tiukennusta. Tällä hetkellä peltojen ja metsien vakuusarvot vaihtelevat erittäin paljon eri puolella Suomea. Alueet, joilla jo ennestään paljon maataloutta ovat paremmassa rahoitusasemassa, kuin alueet missä olisi vapaata tuotantoresussia. Itäisen ja keskisen Suomen alueilla on resursseja (pelto ja osaamiskapasiteettia), mutta investoinnit vaikeutuvat rahoituksen saamiseen ongelmiin. Omaisuuden (pelto, metsä) vakuusarvolla voi olla monin kertainen ero eri alueilla. Tämä aiheuttaa sen, että nykyisillä finanssisäädöksillä pankit eivät

halua ottaa riskiä kannattavien investointien rahoittamisessa alueilla, missä vakuusarvot ovat pienet. Tällä on suora vaikutus maatilojen sukupolvenvaihdoksiin ja uusien investointien saamiseen eri alueille.

Maatalouden keskittymisen välttämiseksi tarvitaan järjestelmä, jossa maatilat tai pankit voivat hakea lisävakuutta valtiolta tai muulta toimijalta kannattavia investointeja varten. Se että alueilla on ympäri Suomea aktiivista ja kannattavaa maataloutta, tukee Suomen omavaraisuutta ravinnon ja energiantuotannossa sekä tuo turvallisuutta ja toimeliaisuutta eri alueille. Kokomaan taloudellinen toimeliaisuus ja asutus on myös turvallisuus kysymys. Tämä olisi myös erittäin tärkeää ympäristön kannalta, että tuotanto ei keskity pelkästään tietyille alueille. Myös ilmastonmuutoksen edetessä ja sään ääri-ilmiöiden lisääntyessä on tärkeää, että Suomea viljellään erilaisilla maalajeilla ja hajautetusti eri puolella maata.